

Inhoud

8
1. Worstelen met het kreneg

14
2. Nostalgie voor een nieuw begin

20
3. De Tour zendt een boodschap van vreugde uit

24
4. On the road

30
5. Helemaal nul is het nooit

36
6. In het geel en in het rood

41
7. Tour van de Fransen

48
8. Histoire fabuleuse

53
9. De lessen

58
10. De etappe van De Renner

63
11. Verrassende bewegingen

70
12. Positief

74
13. Friedrich Nietzsche fietst ook mee

80
14. De vulkanen en het vuil

85
15. Terug achter gesloten deuren

91
16. Ongwe hongwe

96
17. Naar Parijs zonder Egan

102
18. Sloveense dromen

107
19. Hallucinant!

115
20. De Covid-Tour brengt een Pogačar

128
Deelnemers en uitslagen

1

Worstelen met het krenge

Uit Bretagne klonk een barse vaststelling die in Frankrijk niet de indruk maakte van een verlossend woord.

‘*C’est une putain de maladie,*’ diagnosticeerde Bernard Hinault halverwege maart over corona. *Putain* is goed Frans voor hoer, maar in Nederlandse vertaling is ‘een krenge van een ziekte’ toch beter. Hinault oordeelde verder: ‘De Tour is een mooi feest, maar nu gaat de Volksgezondheid voor de fiets. Je moet de Tour niet koste wat het kost door laten gaan.’

In Frankrijk waren op 24 januari 2020 de eerste Europese besmettingsgevallen bekendgemaakt, een vanuit Bordeaux en de tweede vanuit Parijs. De Franse minister van volksgezondheid Agnès Buzyn voorspelde dat er meer meldingen zouden komen.

In die prille dagen was corona nog iets van ver weg, een Chinees probleem met Wuhan als brandhaard. Europa verenigde zich nog in de collectieve reflex van ontkenning en relativering. Het zou voorbijgaan, het was niet meer dan een griepje. Totdat het pandemisch werd, in een mondiale sfeer van verbijstering, angst en weerzin.

Zo was het al beschreven in *De Pest*, de beroemde roman van Albert Camus over een fictieve epidemie in Oran, in de eerste helft van de jaren veertig. In die lelijke havenstad, onderdeel van de Franse kolonie Algerije, was het begonnen met een paar dode ratten. Een merkwaardig probleem, het zou wel weer wegebben met die dooie beesten. Totdat er honderden geteld werden en ook de mensen ziek werden met vertoon van afstotelijke lichamelijke symptomen, opgezwollen lymfeklieren, openbarstende builen.

Camus schreef: ‘Vanaf dat moment was de pest z gezegd een zaak van ons allemaal. Tot dan toe bleven al onze stadgenoten ondanks hun verbazing en ongerustheid over de uitzonderlijke gebeurtenissen zo goed ze konden hun beroep uitoefenen op de plek waar ze dat gewend waren. En dat zou ongetwijfeld zo gebleven zijn als niet ineens de stadspoorten gesloten waren. Op dat moment besefte iedereen, de verteller inclusief, dat ze in hetzelfde schuitje zaten en moesten roeien met de riemen die ze hadden. Nadien werd bijvoorbeeld een zo persoonlijk gevoel als het gemis van een bemind persoon plotseling, vanaf de

eerste weken, het gevoel van een heel volk, en samen met de angst het pijnlijkste aspect van deze langdurige periode van ballingschap.’

De aan het Oran van Camus opgelegde isolatie werd de *confinement* 2020 van president Macron, de algemene Franse lockdown, afgekondigd met een martiale benoeming van het probleem: ‘*C’est la guerre.*’

De vijand was onzichtbaar, veroorzaakte geen zichtbare symptomen als die van de pest, maar overviel de mensen met koorts, hoofdpijn, ademnood en andere kwellingen. In de loop van maart was de invasiegolf het heftigst in heel het oosten van het land dat statistisch de kleur donkerbruin kreeg – de kleur van het om zich heen grijpende onheil, met duizenden per dag.

Op zondag 8 maart begon vanuit Parijs nog wel de etappekoers naar Nice. Ze hadden het nog niet door in Frankrijk, of stopten de kop in het zand. In Italië was het wielrennen al stilgelegd. Het Lombardije van de herfstklassieker was brandhaard van de uitbraak geworden, Milaan en Bergamo veranderden in een mum van tijd in spooksteden. La Strade Bianche, Milaan-Sanremo, de Tirreno Adriatico, geen denken aan. Pelotons laten rijden door die streken waar de natuur toch al in alle pracht begon te ontluiken, zou een vorm van doodslag kunnen worden.

Renners als fietskoeriers van de besmetting; ze zouden elkaar kunnen aansteken en wat te denken van de verspreiding onder de mensen langs de weg? Het was afgrijzen dat het afgelasten van klassiekers, hoe spijtig ook, aanzienlijk versnelde.

Behalve in Frankrijk, richting Nice. De Rit naar de Zon moest doorgaan. Ze begonnen in een rondtocht van Plaisir naar Plaisir, vervolgden van Chevreuse naar Chalette-sur-Loing en door ging het naar La Châtre, dan een tijdrif rond Saint-Amand-Montrond, voort van Gannat naar La Côte-Saint-André, van Sorgues naar Abt en dan van Nice naar Valdeblone La Colmiane. Toen zagen ze ook in het zuiden van Frankrijk in dat het niet langer kon, mede onder druk van ploegen en renners. Het was voortijdig gedaan met het wielrennen, het kwam niet meer van de slotrit Nice-Nice. De zon ging niet onder, maar de vreugde van de sport wel.

De schrik was de renners al eind februari in de benen geslagen in de Verenigde Arabische Emiraten. Het peloton had in Abu Dhabi de gesel van het virus gevoeld, als een mysterieuze variant van de man met de hamer. Geen schatrijke magnaat met een baard en een tulband die er

iets tegen kon uitrichten, na vaststelling van een besmetting onder zes van de deelnemers aan de woestijnronde, vier renners en twee verzorgers. Hun collega's moesten in quarantaine en met hen ook ploegleiders en journalisten.

Jacopo Guarnieri wist vanuit Dubai naar thuisland Italië te ontsnappen. Zijn test was negatief en ging niet over doping. Collega's Ramon Sinkeldam, Ignatas Konovalovas, David Gaudu en Arnaud Démare bleven nog even verplicht in het hotel. Sinkeldam verzocht om het opsturen van een PlayStation naar Abu Dhabi, liefst high level FIFA20.

Corona woekerde door, egalitair, zonder ontzag voor reputaties, of het nu de Colombiaanse topsprinter Fernando Gaviria was, Jumbo-directeur Richard Plugge of Boris Johnson, de al te gretig handen schudende Britse premier.

Samen met heel de professionele en commerciële wereldamusementstak topsport werd wielrennen een bagatel. Behalve in Parijs. Bij de ASO en op het ministerie bleek de bereidheid om naar Bernard Hinault te luisteren niet bijzonder groot. Tourdirecteur Christian Prudhomme en minister van Sport Roxana Maracineanu dachten eind maart hardop over een Tour de France achter gesloten deuren, *huis clos*. Voor alles was het afwachten hoe de pandemie voortwoekerde.

Prudhomme: 'In het begrip Tour de France is France de belangrijkste term. De gezondheidssituatie van ons land telt.'

Een Tour zonder publiek? Het was dwars tegen de essentie van het evenement in, tegen de ziel van de ronde. Het vloekte met het oude adagium van de socialistische dichter en surrealist Louis Aragon uit 1947, gepubliceerd in de krant *Ce Soir*: 'De Tour is het zomerfeest van de mensen.' Hij stelde het met vreugde vast, een kleine drie jaar na de bevrijding van Frankrijk. Op de routes van de oude fronten lagen nog veel dorpen en steden in puin. Aragon stelde impliciet dat de Tour de France voor Frankrijk ook een jaarlijks recht is in juli, het recht van de vrijheid.

Een andere schrijver, Tristan Bernard, had al veel eerder geobserveerd: 'Als de Tour langskomt, komt Frankrijk de deur uit.'

Christian Prudhomme had het vanaf zijn aantreden als Tourdirecteur vaak liefkozend over het lint van glimlachen dat hij tijdens de etappes tegemoet reed. Hij kwam al snel terug op het thuis houden van de mensen uit vrees voor het virus. Hij zei wel: 'Ik wens maar één ding

en dat is dat de Tour de France georganiseerd kan worden. Niet omdat het de Tour is, wel omdat het schrappen van de Tour zou betekenen dat ons land zich in een catastrofe bevindt.’

De Tour als maat voor nationale rampzaligheid. Het was een niet helemaal wereldvreemde gedachte, gelet op de sport overstijgende betekenis van de rondgang die in meer dan honderd jaar is gaan behoren tot het Franse nationale erfgoed en door zijn jaarlijkse heropvoering van enorme betekenis is voor de toeristische marketing van het land.

De ballingschap van Frankrijk werd niet opgeheven. De expertise van internationale virologen wees uit dat de parameters van corona zo ondoorzichtig waren dat de tot de zomer van 2021 uitgestelde Olympische Spelen van Japan mogelijk definitief moesten worden geschrapt. Een miljardenstrop voor de organisatie, voor Japan, voor de hele mondiale sportindustrie. Het EK-voetbal werd ook onmogelijk – ook een strop voor Nederland.

Overall was het alsof de virologen de macht hadden overgenomen, maar in werkelijkheid regeerde corona. Ministers konden streng en gewichtig doen over de bittere noodzaak om thuis te blijven en in het openbaar anderhalve meter afstand te houden, overall begonnen organisatoren de klappen van het afgelasten van hun festivals te becijferen, samen met de hele culturele sector formuleerden ze de wens tot overheidscompensatie van het verlies, de fans van James Bond moesten nog tot in de late herfst wachten tot de première van *No Time to Die*, maar in Parijs kwamen ze tot hardnekkige beraadslagingen over de reprise van de Tour de France, in Nice, niet ver van Cannes. Er was geen tijd om te sterven voor de ronde.

In het holst van de coronacrisis werd die verrassende datum genoemd: 29 augustus, een laat-zomerse dag voor een historische Grand Départ.

Voor Prudhomme waren het in diepe afgeslotenheid de moeilijkste weken van zijn loopbaan als Tourbaas geworden. Dopingaffaires waren niet meer dan rimpels in vergelijking met deze bedreiging voor de Tour. In de Franse burelen hadden ze alles nagegaan, om te beginnen met het bellen van de Franse burgemeesters op de oorspronkelijke route voor de ronde van 2020. Als die instemden, kon de ronde de voor 2020 vastgestelde route volgen. Daarmee namen de lokale bestuurders, de *elu's* ook een gedeelde verantwoordelijkheid op zich. Maar er was veel meer om te regelen.

Als er wielernieuws kwam, was dat vooral oud nieuws: het heropenen van dopingdossiers uit 2016 en 2017 en een nieuwe, lange documentaire met nog maar weer wat bekentenissen van Lance Armstrong. In het oude normaal zou dat de stemming in de weken voorafgaand aan de Tour de France traditioneel hebben verscherpt aangaande het kwaad in de sport. Nu werd alleen het debat tussen strenge tegenstanders en verstokte aanhangers van de Amerikaan voor even heropend.

Actueel wedstrijdnieuws was niet te melden. Dylan Groenewegen maakte naam als boodschappenbezorger op de fiets, conform de kerntaak van een van de sponsors.

En de scepsis over het doorgaan van de Tour bleef. Geen wonder bij het aanschouwen van de internationale klassemten met besmettingscijfers en het coronadodental dat in Frankrijk de 25 duizend was gepasseerd. Nog leek de Tour onder deze omstandigheden op een hoogst riskante tombola, een bizarre frivoliteit. Het was het gelijk van Bernard Hinault.

Voortschrijdend inzicht leerde dat het virus in de openlucht minder gevaarlijk is. Nader onderzoek in de boezem van het peloton maakte meer duidelijk over het rondwaren van aerosolen. Het was net iets anders dan de luchtcirculatie in vliegtuigen, maar het ging wel over de risico's van het naast en achter elkaar rijden, waar anderhalve meter afstand houden volkomen onmogelijk was.

De Nederlandse publieksfavoriet Tom Dumoulin gebruikte de tijd om het huishouden te doen, te trainen in de Ardennen en de ideale geest terug te vinden na alles wat hij eerder als malheur had ervaren aan blessures en ziekte, maar vooral aan het knakken van zijn moraal als beroepswielrenner, met ernstige verstoring van de balans tussen harde arbeid en innig plezier. Het was een gevecht met zichzelf waarin de liefhebber won, hoezeer hij ook besepte hoe hard zijn stiel is, wat je de collega's kan of moet aandoen. Later verklaarde hij dat hij op dat moment dichterbij het einde van zijn carrière was geweest dan bij een nieuw begin.

15 juni was een nieuwe kerndatum in de beleidsetappes naar beëindiging van de *confinement*. Frankrijk ging weer open voor vakantiegangers. Nederlandse media kwamen met opgewekte verhalen over oudere echtparen die alweer gretig het land in trokken in hun campers. Alsof het pioniers waren op een herontdekkingsreis. Vaak namen ze een andere richting dan het Tourtraject voor 2020, waar toeristische

streken als Bretagne, Normandië, de Opaalkust bij Duinkerken en de Elzas niet in voorkwamen.

Op 18 juni nam ik zelf een ander vervoermiddel: de ms Friesland naar Terschelling. Oerol is onderdeel van mijn persoonlijke en professionele zomerroutes van opeenvolgende decennia, maar het eilandfestival ging alleen virtueel door. Vermoedelijk was ik de enige schepeling ter wereld die zich varende naar een afgelast festival afvroeg hoe het met alle beperkingen moest gaan met de Tour de France.

Op Terschelling waren ze nog creatief met filmpjes aan de slag gegaan voor het onlineprogramma *Het Imaginaire Eiland*. Het bood enige troost. In het wielrennen deden ze hetzelfde met animaties die op geen enkele manier het gemis aan de ware koers konden vervangen.

Wat voor protocollen hadden ze bij de ASO inmiddels al voor de uitgestelde Tour uitgedokterd op 40-42 quai du Point du Jour, Boulogne-Billancourt? Hoe moest het in hemelsnaam met de drukte, de aan de start, langs de route en aan de finish onmogelijk te handhaven afstandsregels? De hotels, wat voor regels gingen daar gelden? De perszalen, zouden daar ook honderden meters transparant plastic worden opgehangen? Waren er shifts en quota's voor de *Villages Départ* zoals bij ons in restaurants? En het traditionele handen schudden, een van de geliefde sociale gewoonten in de Tour, zou dat weer kunnen?

Kortom: wat voor gedaante zou de Tour de France aannemen?

Spoedig volgde in Nederland de voorlopig laatste coronapersconferentie van Mark Rutte. Hij kon verdergaande versoepelingen aankondigen, ook voor het bezoek aan voetbalwedstrijden. Hij noemde wel een beperking voor de stadionsfeer: massaal joelen en juichen was uit den boze. De premier zei het echt: 'Bij doelpunten wordt dat dus fluis-teren. Op grote toeters blazen mag weer wel.'

Ik dacht aan de berm en hellingen van de Tour, aan de hagen publiek die in de cols de weg versmallen voor de renners die toegebruld worden door ontelbare monden en in hun nek gehijgd door meerenende duivels en clowns – de jaarlijks terugkerende jubelprocessie, de collectieve zomergete van de ronde.

Mocht het toch weer zo'n feest worden, Bernard?

2

Nostalgie voor een nieuw begin

Nostalgie is weer helemaal terug, deze tijd. Nostalgie is de drug. Oude beelden te over. De NOS heeft genoeg in archief om lege zondagmiddagen te vullen, riante retro om te vergeten dat er geen actuele koers is om uit te zenden en om de honger ernaar te stillen. Het komt tot de denkwaardige rentree van het roemruchte tweetal Jean Nelissen-Mart Smeets bij het herzien van de Tours van 1980 en 1989. In de wezenloosheid van Tourloze dagen is het een zalige comeback voor het glorieuze duo.

In die weemoed past ook de terugkeer van Joop Zoetemelk. 2020, het jaar waarin zijn Tourzege alweer veertig jaar geleden is. Er is ruime publiciteit over de verschijning van diverse herinneringsboeken, nog geheel conform de uitgeversaanbiedingen bedoeld voor de weken voor de Tour, als het kooppubliek het gevoeligst is voor dit soort publicaties. Daar passen ook grote herinneringsartikelen bij op de dag zelf, 20 juli 1980, met foto's uit de Alpen – Johan van der Velde, die bergop de kopgroep aanvoert met Joop in zijn wiel, een verband om zijn linkerelleboog als gevolg van de schrikbarende valpartij die Johan daags daarvoor veroorzaakte; zonder noodlottige gevolgen, maar wel met nationale schrik op het moment zelf. De oudere kenners weten dat ook al vier decennia. Ik weet ook nog waar ik was, toen: voor de televisie bij schoolvrienden in Veenendaal.

De weemoed komt ook met het weer, begin juli. Het volle heldere zonlicht, de warmte, de wind die door de bomen ruist. Het geeft een vreemd gevoel van gemis, eigenlijk ergens anders te moeten zijn, niet thuis horen te zijn onder deze heerlijke zomerse omstandigheden. Ik realiseer me ineens wat het is, op de dijk bij ons onderkomen in Zeeuws-Vlaanderen. Het is Tourweer, het lekkere klimaat van onderweg zijn door Frankrijk. Er is nu nog geheel geen sprake van, maar het zit na tientallen jaren wel in mijn systeem. Juli is de Tour. Nu is het juli zonder Tour.

Vanzelf begint bij mij de film te draaien van de dagelijkse routine. Noem het een Franse drive-in-movie in tijden van corona.

Bij het aanrijden naar een start hoort het in zicht komen van ploegbussen en ploegleiderswagens die in dezelfde richting gaan, de fietsen op het dak. Het afslaan op de afrit met het in het routeboek aangegeven nummer. Langs de snelweg waarschuwen rode borden met witte pijlen en het opschrift DÉPART ervoor, zo'n driehonderd meter voor de afrit opgehangen aan een betonnen paal. Die borden hangen ook na de afrit aan lantarenpalen, of andersoortige staanders.

Dan komt nog een essentieel bord, meestal op een rotonde, soms voor een kruispunt. Het is ook al rood met de witte letters PPO. Ze staan voor Point de Passage Oblige – het komende Tourverkeer moet hier verplicht langs, het is de enige route naar de start. Het is hier dat het gewone verkeer gescheiden wordt van de volgers met de stickers op hun voorruit. Na de PPO bevangt de volger een gevoel van volslagen vrijheid, tegen alle verkeersorde in. De weg naar de startplaats ligt nu aan beide kanten open. Alle verkeersverplichtingen zijn voorbij, weet ik, door het rode licht rijden is geen probleem.

Hier biedt de organisatie een aantal parkeerkeuzes, ergens in de herfst en de winter hoog in het ASO-gebouw in Issy-les-Moulineaux uitgedacht. Voor dit alles zijn er nieuwe borden opgehangen. CARAVANE staat er voor de reclamestoet, PADDOCK ÉQUIPES voor de ploegen, PRESSE ARRIÈRE voor de journalisten die na de start de omleidingsroute willen nemen en daarvoor het oranje bord ITINÉAIRE HORS COURSE volgen en PRESSE AVANT voor hen die voor het peloton uit willen rijden. Dan wordt het achteruit insteken op een stoep bij een hek met deftige lommer, neerhangend voor een schijnbaar verlaten, enigszins vervallen villa.

Het is even wandelen naar het tumultueuze toneel van de start, binnenkomen in een heerlijke zomerse drukte. Het begint weer! Nog even het Village Départ in, kranten halen, handen schudden met koffie drinkende collega's links en rechts, daarna de bussen langs, een enkele renner en ploegleider spreken. En dan weer en route! Een kleine tweehonderd kilometer tussen het vrolijke publiek door, tot de afleiding op de straat van aankomst, waar alle volgers drie weken van de straat zijn.

Hoe moet dat gaan met een Tour die te maken heeft gekregen met het virus?

De realiteit van een vroege julidag zonder Tour in 2020 is een televisie-verslag over het hernemen van het wielrennen in Vlaams Brabant, de Grote Prijs Vermarc, gewonnen door de Fransman Florian Sénéchal op een finish zonder publiek in de velden buiten Rotselaar. De foto toont de winnaar in een witte plastic stoel, op anderhalve meter van de jour-

nalisten voor hem achter een lint, allemaal met mondkapjes op.

Het *Achtuur-Journaal* meldt dat het Louvre weer open is in Parijs, met één looprichting. Het is daags na berichten over nieuwe virusuitbraken in Spanje, in Galicië en ten westen van Barcelona, Lerida. De Tour is op deze vroege julidag vol mooi rondeweer nog een kleine twee maanden ver. Corona blijft nog veel te dichtbij.

Op de ochtend van die 20ste juli landt op het vliegveld Barajas bij Madrid vlucht AV152, afkomstig uit Bogota, Colombia. Het is een wit toestel met rode staart van vliegmaatschappij Avianca. Aan boord zitten Egan Bernal, de Tourwinnaar van 2019, Nairo Quintana, Rigoberto Urán, Miguel Àngel López, Esteban Chaves en Ivan Sosa. Ze maken deel uit van een hele delegatie Colombiaanse topsporters die van hun regering dispensatie heeft gekregen van de strikte coronaverordeningen. Colombia telde bij hun vertrek 6700 Covid-19-doden, de besmettingen waren toegenomen tot boven de 197 duizend individuen. Minister van Sport Ernesto Lucena was naar het vliegveld gekomen voor het vertrek, alsof hij een militaire missie kwam zegenen. Natuurlijk bezigde hij peptalk vol propaganda: ‘Dankzij een gezamenlijke inspanning kunnen onze atleten hun competitie in Europa hervatten, zodat ze ons kunnen blijven verblijden met hun successen.’

Het is 65 jaar na de glorie tijd van Ramón Hoyos Vallejo, de kampioen die in *De kampioen van Columbia* werd vereeuwigd door Nobelprijswinnaar Gabriel García Márquez. Joop Zoetemelk bood in 1980 als tweede vaderlandse Tourwinnaar geen romanstof. Egan Bernal loste voor Colombia in 2019 alles in wat Lucho Herrera in de jaren tachtig nog niet kon waarmaken. Voor dit soort heroïek verleent de regering in Bogota gaarne een vrijgeleide. Het zijn andere overwegingen dan de Nederlandse regering maakt, lenig en liberaal in intelligente lockdowns voor volwassen vaderlanders. Minister Hugo de Jonge hoefde niet naar Schiphol en sprak ook geen opbeurend woord tot Tom Dumoulin en Steven Kruijswijk, op hun beurt uit het vaderland vertrokken voor hun stages op weg naar de uitgestelde Tour.

Inmiddels heb ik me voor de Tour de France geaccrediteerd. Van oudsher is het een routine. Nu komen met de online-bevestiging voor het eerst virus-restricties mee. Elke persvertegenwoordiger zal in Nice een negatieve test van vijf dagen voor de start moeten meebrengen. Geen